

E. DE HAAN * IK BELDE MIJN MUZE

door Saya Yasmine Amores

Het is vreemd hoe het werkt als een auteur zich ooit met een pseudoniem, een alias. Zo ken ik geen *Ezra de Haan*, maar 'een' *Peter de Rijk*. Het is moeilijk om de dichter-schrijver *Ezra de Haan* en *Peter de Rijk* uit elkaar te halen. Ik ken hem als Peter. Ik kan mij niet herinneren wanneer ik kennis met hem maakte. Ik weet alleen dat de ontmoetingen met hem zeldzaam en zeer aangenaam waren. Ik was aan het begin van mijn carrière en wilde zoveel mogelijk schrijvers en dichters ontmoeten. Maar ik ben nogal kieskeurig. Peter was een van de weinige schrijvers die ik toen kende.

Hij ging toen mijn werk lezen en speurde hier en daar naar een schoonheidsfoutje.

Twee dingen die ik mezelf nooit heb kunnen vergeven, zijn de volgende. Een keer kwam hij met mijn manuscript naar het Verzetsmuseum. Hij wilde mij zo graag zien. Maar veel meer wilde ik hem zien. Ik wilde weten wat hij van mijn gedichten vond. Ook al wist ik van tevoren dat hij me zou overladen met complimenten. Maar in die tijd was ik met Stille kracht bewerkt. Ik vergat de tijd. En de uitnodiging kon ik nergens vinden. Internet-leven was nog niet erg actief. Dus ik kon nergens naspeuren hoe laat ik in het museum moest zijn, maar op een of andere wijze (ik weet niet waarom) dacht ik dat het laat in de middag zou zijn. Toen ik daar aankwam, was de receptionist net alles aan het afsluiten. Later vertelde Franc Knipscheer dat Peter met een envelop onder zijn arm naar mij liep te zoeken. In die envelop zat natuurlijk mijn manuscript. Ik vond het zo erg. Zo erg om vele redenen: allereerst dat ik hem misgelopen ben en literaire ontmoetingen waren al schraal; maar ook omdat hij helemaal uit Purmerend kwam, met mijn manuscript. Zal zich voorbereid hebben om met mij te praten. Wat te zeggen en hoe dat te zeggen.

Het tweede dat ik me niet vergeven kan, is: een keer, midden in guur herfstweer waarin geen hond zich buiten zou wagen, belde Peter aan. Ik deed de deur open. Hij was ziek, grieperig, maar toch kwam hij helemaal uit Purmerend voor mij.

Ik was niet aardig geweest die middag. Ik had ruzie gehad over de volgorde van de gedichten. En hij had gelijk. Ja, hij had gelijk en ik ben blij dat ik op tijd tot inkeer kwam. Ik wilde gedichten over bepaalde politieke zaken voorin zetten. Dat was precies de voodoo. Een ziek mens had mij bewerkt. Peter zei: Je moet dichter blijven. Wat er ook gebeurt. Hoe het ook zij. Je bent een dichter en je moet een dichter blijven.

Daarmee bedoelde hij dat ik niet partijdig moet zijn. Als een situatie mij raakt dan ben ik sterk geneigd die gedichten voorin te zetten – Peter drong er bij mij op aan als dichter de verhaallijn van de gedichten te volgen en volgens die volgorde te werk te gaan.

Terwijl ik dit schrijf, vraag ik mij af wanneer het moment was dat ik echt kennismaakte met Peter. Ik schrijf hem een brief. En een paar uren later krijg ik het antwoord.

Lieve Yasmine,

Onze eerste ontmoeting was een bijzondere. Ik werkte net bij Athenaeum Boekhandel en stuitte daar op een dichtbundel van jouw hand. Meteen werd ik door jouw woorden gegrepen. De volgende ontmoeting bestond, volgens mij, uit twee ordners vol gedichten. Franc vroeg mij een keuze te maken, wat ik maar al te graag deed. Jouw zo eigen toon van vertellen en woordkeuze zag ik in gedichten en romans terug. Wat ik mij goed kan herinneren is een bezoek aan jouw huis, toen nog in de Indische buurt. En ook dat we eens in de

kelder van Paradiso een interview hadden, tijdens de Beurs voor kleine uitgevers. Je droeg een hoedje. Vreemd hoe snel de tijd gaat. Inmiddels ben ik alweer dertien jaar met mijn lieve Judith en heb ik een scheiding achter de rug. Mijn oudste zoon is getrouwd en wordt in december vader, ik dus opa. Het leven blijft een grote verrassing. Om op jouw vraag terug te komen: het is dus ruim dertig jaar (tweeëndertig, drieëndertig jaar) geleden dat we elkaar leerden kennen. Fijn dat je mijn Ik belde mijn muze leest. Ik ga delen ervan hergebruiken voor een lange performance te Antwerpen. De bundel is (voor mij) vooral een verzameling herinneringen aan de vrouwen die ik in die tijd kende. Grote liefdes waarvan ik veel heb geleerd en waardoor ik nu met Judith kan zijn. Ze maakten veel in mij wakker waar ik nu profijt van heb. Vooral dat je moet doen waar je hart ligt. En dus moet kiezen, hoe zwaar dat soms is of lijkt. Alleen zo kom je tot het ware geluk en succes, als het geluk met je is.

Pg 9

Terra Incognita

Mijn vriend zei: We zouden op reis moeten,

Niet dat het er ooit van komt

En nog voor zijn stem was verstomd

Keken we naar het landschap van een vrouw

Zoveel heuvels, zoveel dalen

En als zovele reizen bleef het bij de folder

Gekkenpraat en tropenkolder

Hoe vaak dacht ik niet aan de verten
Van mijn in nevelen gehulde terra incognita
Maar in de geest reisde ik veel,
Zo niet het meest, liep ik in de steden
Van mijn dromen zonder ooit verder te komen
Dan afspraken en uitnodigingen
Oningevulde kaarten die in feite meer fabels
Van mijn hand dan kennis op de kaart bleken

‘Terra Incognita’ vind ik het mooiste gedicht uit de bundel. Het neemt mij mee naar verre landen, nostalgische kleine steden. Dromen vol van nostalgie. Dat een vriend over een reis sprak, dat is al een interessant onderwerp. En zulke gesprekken vergeet men bijna nooit. Jaren later gaan de mooie dingen die men met elkaar voorgenomen had maar nagelaten een mens achtervolgen als een nachtmerrie. Daar was de plek waar hij avontuurde. Of waar hij liep in de steden van dromen, zoals alleen dichters dat doen. Verre denkers. Diepe nadenkers. En in de dromen van steden gebeurt veel. Het meest liep hij in de steden waar op iedere hoek een beleving zat te wachten. In de steden ontmoet men veel. Laat men veel los. Het ene avontuur uit en het andere in.

Dan afspraken en uitnodigingen
Oningevulde kaarten die in feite meer fabels

Twee prachtige regels vol van diepgang. Afspraken met wie? Uitnodigingen aan wie? Oningevulde kaarten roepen spanningen op. Want wat zou er staan als men wel had ingevuld? Voor wie waren die kaarten bestemd? Waar zou hij ermee naartoe gaan? Ja, uiteindelijk worden ze fabels. Verhalen die voorgoed tot het verleden gaan behoren. Maar de geest laat de herinneringen niet los. Het blijft reizen.

Een soort van achtervolging van belevenissen die men niet loslaten kan.

Pg 11

Naakt

Met iedere jas die je uittrekt
Leg je een huid af, een mens
Langsgroeven op jouw weg
In een omzien in verwondingen
Jouw in onschuld gewassen
Lichaam kent dat van anderen
En met ieder woord dat je zegt
Bloed je uit duizend wonden
Hoor ik de muren met monden
Die zeggen te denken te weten
Hoe het zit. Maar je staat. Naakt
Slechts een deken van woorden
Sla je rond je stoere lichaam
Dat troost zoekt in deze omhelzing

Dit gedicht doet veel bij mij. Het heeft ook iets weg van mijn eigen gedichten. Het is een en al pijn. Een en al verdriet. Het geroep om het leven te willen begrijpen. Denken dat je er bijna bent en dan ontdekken dat je aan het begin van de weg staat. Na al het rennen en hollen ben je maar nergens aangekomen. 'Met iedere jas die je uittrekt / Leg je een huid af, een mens' is een zin met eindeloze fantasieën. Het kan zijn: ieder leven dat je incarneert. Of iedere nieuwe droom. Of iedere nieuwe gedachtegang.

Langsgroeven, omzien, verwondingen zijn allemaal mooie woorden – maar als je ze aan elkaar rijgt, ontstaan er alleen maar pijnlijke zinnen.

En uiteindelijk is het: 'Jouw in onschuld gewassen'. De liefde, het zoeken, is altijd in een roes van onschuld. Men volgt zijn instinct. En hij zegt dingen, of hij staat stil. Hij kijkt om zich heen. Hij vraagt zich of hij op het goede pad is. Of anderen het misschien beter hebben dan hij. Hij wil praten, iets zeggen maar *met ieder woord dat hij zegt bloedt hij duizend wonden*, omdat hij louter niet weet wat er met hem aan de hand is. Waarom is hij zoekende? Waarom anderen niet?

Pg 15

Zie je de wind in het gras
Zo zijn onze ontmoetingen
Voorbij voor ze beginnen
Als de vluchtige kus
De kring in het water

Met iedere vleugelslag
Van de longen
Bij iedere ademtocht
Blazen we leven weg
En daarmee onszelf

Niemand gaat de nacht in
Zonder de dag gezien te hebben
Geen ontmoeting zonder afscheid
Maar waar begon de zon te doven
Verdween die blik in je ogen
Stierf die ander in jouw geest

Dit zijn drie gedichten. Onder elkaar gezet is het een geheel geworden. Maar de drie onderdelen zouden tezamen heel goed een op zichzelf staand gedicht kunnen zijn.

Ieder deel is een gebeuren op zichzelf. Ieder deel beschrijft een hele wereld.

Ja, de liefde is mooi. Maar door al die onzekerheid achtervolgd kun je met je vriendin alleen maar over de ontmoetingen praten.

Zie je de wind in het gras / Zo zijn onze ontmoetingen. Dit zijn twee mooie zinnen. In deze twee zinnen kan een heel mensenleven besloten zitten. *Onze ontmoetingen zijn net als de wind in het gras.* Na deze zin heb ik niet veel meer te zeggen. Prachtig!

En de wind komt zo, gaat zo. Wie staat er nu bij stil.

Pg 18

Bladstil

Bladstil lig je naast mij
Als door slaap overmand
Geloken de luiken voor ogen
Van wakkerheid bij dag
Warm omarm je jezelf
En in je geest het ware
Dat 's ochtends slechts droom blijkt.

Dit gedicht geurt naar de oude dichters die in Lodewick besproken zijn. Het draagt de energie van het gedicht: *Ik snik om de rozen in den knop gebroken.*

Het gedicht gaat daadwerkelijk over zijn liefdes zoals hij in zijn brief schreef. In zuinige woorden beschrijft hij die ervaringen zo subtiel dat een lezer het verschillende keren moet lezen om het geheim te ontcijferen.

Pg 62

Taal

Mijn taal is het schaduwspel
Dat jij niet verstaat
Een spelen met klanken
Terwijl jij liever kijkt
Naar het strikken van veters
Het horen van: Kom
Want dat zijn de tekens
Die lopen inhouden
En ook frisse lucht
Zolang die niet komen
Kies jij voor het slapen
De zucht en de rust

Mijn taal is het schaduwspel / Dat jij niet verstaat. De dichter geeft het op om ooit begrepen te worden. Maar hij geeft het niet op om gezien en gehoord te worden. Noch staat hij te kijken naar de ander terwijl hij liever naar het strikken van zijn veters kijkt. En hij wil horen: 'Kom'. Deze moed houdt de dichter bij elkaar. Hij praat en verlangt naar frisse lucht. In die ene zin zit al zijn hoop besloten. Een fris begin!

Deze bundel gaat voornamelijk over vrouwen, de relaties (van het lyrisch ik, of de schrijver) met hen en zijn keuzes en bestemmingen in het leven. Heel subtiel vertelt hij over zijn gevoelsleven. Het is niet gemakkelijk gegaan in het leven van De Haan. Hij leerde veel in deze periode. In zijn eigen woorden: 'Vooral dat je moet doen waar je hart ligt.' Met vallen en opstaan, na veel verdriet en veel offers, leert hij om keuzes te maken in het leven. In dezelfde tijd kwam zijn echtscheiding om de hoek kijken.

Ik herinner mij nog dat hij vertelde hoe hij op de bank van een kennis sliep waar er voor hem gezorgd werd. Hij was kapot en gebroken. Wij hebben toen op Centraal Station met een kop koffie heel lang met elkaar zitten praten, waar De Haan besloot om met mij mee te gaan naar het Letterenfonds om garant te staan voor een subsidieaanvraag. Dat waren mooie oude tijden, met goede vrienden en vriendschap. Jaren later ontpopt hij zich tot een briljante reisverhalenschrijver. Zijn boek *Zoeken naar Slory* is een ijkpunt in de Surinaamse letteren vanwege het lange interview dat hij Michaël Slory afnam. Laten we hopen dat Ezra de Haan, met Gods zegen, nog veel meer mooie boeken gaat schrijven.